

ВІДГУК

офіційного опонента – д.ю.н., професорки Христинченко Надії Петрівни – на дисертацію Мартинюка Сергія Олександровича «Адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право

Ступінь актуальності обраної теми дисертації.

Питання безпеки були завжди на часі, а в умовах збройної агресії з боку росії, часткова не підконтрольність територій тільки посилює загрози і виклики у безпековій сфері. Сьогодні країна перебуває в пошуках надійних шляхів забезпечення національної, економічної та соціальної безпеки. Саме необхідність протистояння загрозам гібридного типу та швидким і раптовим змінам безпекового середовища актуалізує питання розбудови і укріплення національної стійкості. Така ситуація спонукає до запровадження низки нових механізмів, які дозволять існуючим системам забезпечення національної безпеки набути здатності адаптуватися без значних втрат до нових умов, своєчасно і ефективно реагувати на широкий спектр загроз, які з часом все складніше ідентифікувати. Отже, одним і перспективних напрямів забезпечення національної безпеки є використання OSINT, законодавцем здійснено низку важливих кроків щодо впровадження і поширення. Вцілому, питання гарантування національної безпеки були предметом дослідження фахівців у сфері адміністративного права, зокрема В. О. Антонова, О. М. Бандурки, Д. О. Беззубова, О. І. Безпалової, О. О. Бригінця, А. Л. Борко, С. М. Гусарова, І. М. Дороніна, І. В. Каріха, В. Ю. Кобринського, А. Т. Комзюка, І. В. Кременовської, саме їх дослідження та багатьох інших вчених лягли в основу та спонукали до глибшого вивчення визначеної для дослідження теми.

Мету дослідження автор визначив, як комплексний аналіз теоретико-правових та практичних аспектів адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки, а також у формулюванні науково

обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства та діяльності суб'єктів, які здійснюють розвідку з відкритих джерел.

Детальний аналіз дисертації дозволяє дійти висновку, що наукова праця містить всю систему обов'язкових компонентів, притаманних дисертаціям на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право. Зокрема, в роботі простежується концептуальна й структурна єдність, послідовність, логічність, взаємопов'язаність елементів; наявність критичного аналізу досягнень більшості наявних досліджень із цієї та суміжних проблем; наскрізний опис і пояснення методологічної позиції дослідника; повна та ґрунтовна предметно-змістова складова; достатня та репрезентативна та емпірична база; належна апробація результатів дослідження.

Надане на рецензування дослідження є фундаментальною та комплексною роботою, присвяченою вирішенню наукового завдання, що має вагоме значення для подальшого розвитку адміністративно-правового забезпечення функціонування OSTIN у сфері національної безпеки. Достатній рівень обґрунтованості результатів дослідження зумовлений досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою наукової роботи. Здобувач використав численні наукові праці фахівців у галузі адміністративного права, адміністративного процесу.

Узагальнений в роботі теоретичний і нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який загальний діалектичний метод та комплекс інших методів наукового пізнання, що обирались і застосовувались з урахуванням системного підходу дослідження об'єкта, предмета і завдань даної наукової роботи. Зокрема, методологічну основу дисертації склали загальнонаукові та спеціальнонаукові методи пізнання. *Діалектичний підхід* дав змогу дослідити зміст суспільних відносин у сфері адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у контексті їхнього сучасного стану та тенденцій розвитку. За допомогою *логіко-семантичного методу* сформульовано авторські поняття та запропоновано тлумачення термінам та категоріям у досліджуваній сфері (розділ 2). *Метод порівняльного правознавства* сприяв

дослідженню змісту законодавства інших країн щодо функціонування OSINT та розробці шляхів його імплементації (підрозділ 3.1). *Системно-структурний* та *системно-функціональний методи* дали змогу розкрити зміст складових механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки, з'ясувати функціональні зв'язки між його елементами (розділи 1–2). За допомогою *спеціально-юридичного* і *емпіричних методів* було здійснено збір і аналіз інформації щодо адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки (підрозділи 1.1, 1.3, 2.1–2.4, 3.2), а *структурно-логічний метод* дав змогу сформулювати шляхи вирішення проблем щодо забезпечення національної безпеки з використанням OSINT (розділ 3). Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Зміст дисертації в цілому характеризується достатнім теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації та критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки. У результаті дослідження запропоновано наукові положення та висновки, які містять наукову новизну, зокрема в роботі:

Заслуговує на увагу обґрунтування автора, що розвідка з відкритих джерел (OSINT) у сфері національної безпеки – це цілеспрямований процес збору, обробки й передачі інформації, що здійснюється суб'єктами OSINT з метою виявлення, попередження й нейтралізації потенційних і актуальних загроз національній безпеці з подальшим переданням інформації уповноваженим органам для ухвалення управлінських рішень, спрямованих на захист національних інтересів,

забезпечення стабільності та безпеки суспільства й держави; сформульовано дефініцію терміну «адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки», під яким автор вважає, що доцільно розуміти діяльність уповноважених суб'єктів OSINT, яка здійснюється в межах правового поля адміністративного законодавства із застосуванням специфічного адміністративно-правового інструментарію.

Варто відмітити позицію автора щодо визначення поняття механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки, висвітлення його мети та формування характеристики шляхом виокремлення і дослідження складових елементів, властивостей, принципів та функціонування.

Доречною є думка автора щодо аргументації прийняття спеціального законодавчого акту, що має врегульовувати діяльність відповідних розвідувальних та правоохоронних органів зі здійснення розвідки з відкритих джерел; створення незалежного наглядового органу за здійсненням розвідки з відкритих джерел; впровадження єдиної інформаційної платформи для обміну інформацією між суб'єктами OSINT.

Такими, що заслуговують уваги теоретичні підходи до розуміння змісту поняття «національна безпека» та її складових. Національну безпеку автор розглядає в широкому і вузькому розумінні, а як висновок доречним є авторське визначення поняття «національна безпека», а також запропоновано функції та напрями держави у забезпеченні національної безпеки.

Варто відмітити позицію автора стосовно розкриття змісту поняття «адміністративно-правові засоби механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки», під яким автор пропонує розуміти сукупність правових інструментів (способів, методів тощо), закріплених нормами адміністративного права, які використовуються для реалізації завдань, що спрямовані на забезпечення національної безпеки, шляхом здійснення розвідки з відкритих джерел і дозволяють ефективно виявляти та

протидіяти загрозам національній безпеці завдяки функціонуванню OSINT. А також заслуговують уваги низка інших положень і висновків роботи.

Дискусійні положення та зауваження. Як і при дослідженні будь-якої складної та малодослідженої теоретичної проблеми, в рецензованій роботі міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії й напрямами подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. Враховуючи складність теми і тісне поєднання її зі світом сучасних технологій, автору варто було б знайти місце в роботі для визначення ролі (переваг і недоліків) в забезпеченні функціонування OSINT штучного інтелекту, робота від цього стала б цікавішою для більшого загалу.

2. Дисертант в роботі акцентує на багатьох аспектах, які розкривають адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки, зокрема надає значної уваги механізмам забезпечення (с. 144-165), акцентує на питаннях гарантій, але поза увагою автора залишилися питання відповідальності у досліджуваній сфері.

3. В роботі, вивчаючи міжнародний досвід автор в загальних рисах, без достатньої глибини, не вдаючись до системно-порівняльного аналізу розглядає досвід OSINT провідних країн. Відсутність такого порівняння обмежує можливість повного осмислення національної моделі OSINT, її сильних і слабких сторін, а також унеможливорює виокремлення потенційних напрямів удосконалення з урахуванням найкращих міжнародних практик. (с.195)

4. Важко заперечити, що безпека країни залежить від обізнаності і освіченості громадян країни? Особлива увага приділяється і інформації, яку подають у відкритий доступ самі ж громадяни. Саме тому автору варто було б акцентувати на тих аспектах, які створюють перепони для належного функціонування механізмів OSINT, а саме: перенавантаження даних; етичні аспекти; геополітичні виклики; дезінформація та інше. Робота б тільки виграла від приділення уваги цим аспектам.

5. Важливим аспектом у зборі та кваліфікованій обробці інформації з відкритих джерел є належне кадрове забезпечення, більше того в умовах швидких змін технологій такі фахівці мають періодично підвищувати свою кваліфікацію. Але автор не достатньо висвітлює проблему в частині підготовки та перепідготовки таких фахівців саме для сфери національної безпеки, оскільки така діяльність потребує особливих навиків і умінь. Варто було б визначити перелік установ, які забезпечують сферу національної безпеки, відповідними фахівцями.(с.210)

Висловлені зауваження мають характер побажань та не можуть суттєво вплинути на загальну високу наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Дисертація виконана автором самостійно, сформульовані положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень та практичної діяльності здобувача.

Основні положення дослідження знайшли своє висвітлення у 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, та тезах наукових повідомлень на 4 науково-практичних конференціях.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. В роботі достатня кількість використаних джерел, а також наявні додатки, що підтверджують належний рівень апробації дослідження.

Наведене дозволяє зробити узагальнюючий висновок, що дисертація «Адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки» відповідає спеціальності 081 Право, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора

філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – Мартинюк Сергій Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право.

Офіційний опонент:

**Завідувачка кафедри
адміністративного права,
інтелектуальної власності та
цивільно-правових дисциплін
Київського університету
інтелектуальної власності та права,
докторка юридичних наук, професорка**

Надія ХРИСТИНЧЕНКО